

## SJEĆANJE ĐURE KÖRBLERA NA DON FRANU BULIĆA

Arsen Duplančić

Godine 1921. navršavao je naš poznati arheolog don Frane Bulić 75. obljetnicu života i 50. obljetnicu znanstvenog rada. Želeći mu tom prilikom, kao svom osnivaču i doživotnom predsjedniku, iskazati poštovanje »Bihac« hrvatsko društvo za istraživanje domaće povijesti u Splitu uputilo je mnogobrojnim Bulićevim prijateljima poziv da napišu članak za svečani zbornik njemu posvećen. Među onima koji su poslali svoj rad bio je i Đuro Körbler (1873—1923), povjesničar književnosti koji je posebno proučavao naše latiniste.

Međutim, vjerovatno zbog neznanstvenog karaktera, članak nije objavljen, ali je zato ostao sačuvan među spisima Mihovila Abramića koji se nalaze u splitskom Arheološkom muzeju. Pedeseta obljetnica smrti don Frane Bulića bila je povod da izvučemo iz arhiva Körblerov članak *Prvi moj boravak na ostacima staroga Solina 8. septembra 1908.* i objavimo ga kao jedan mali prilog za poznavanje Bulićeva života:

»Dosta teško bolestan ležeći u krevetu dođe mi 17. decembra\* prošle godine poziv iz Splita, kojim me društvo »Bihac« poziva, da pošaljem kakav prilog za spomen-knjigu, što je sprema svomu osnivaču, vrijednom trudeniku na istraživačkom polju starokršćanske arheologije Don Franu Buliću za njegov 75. rođendan i ujedno pedesetogodišnjicu otkako je neutrudni starac-jubilar stao naučno raditi.

Prikovan uza krevet i osuđen za neko vrijeme na nerad podadoh se razmišljanju, a kod toga mi se osvježi spomen na nezaboravni onaj dan, kad prvi put stupih na krvlju brojnih mučenika posvećeno tlo staroga Solina, pa naumih već tada za rečenu spomen-knjigu napisati kratak prikaz ovoga moga tamošnjeg boravka, a to sada, pošto sam se već prilično oporavio i činim.

Još kao univerzitetski dak, kad se ono god. 1894. bio sakupio u Splitu lijepe broj kršćanskih arheologa na prvi internacionalni kongres, živo sam zaželio da prvom zgodom upoznam Split i solinske iskopine. No kao dak-prosjak, koji se prehranjivao poučavajući tuđu djecu, tada sam se morao zadovoljiti time, da čitam iscrpljive izvještaje o tome slavlju solinskom i vrlo ga Don Frana. Kao mladi pak nastavnik imao sam toliko zvanična posla, da nijesam mogao ni pomišljati prvih godina na naučno kakovo putovanje. Tek 1906. godine iskoristih rijetku priliku, pa u društvu badenskih nastavnika, pod vodstvom poznatog arheologa Fridriha Dechna, obađoh najznatnije ostatke grčke i rimske kulture u zapadnoj Maloj Aziji, pa u samoj Grčkoj. Godinu pak dana docnije želja me za poznavanjem stare kulture rimske bila odvušla u Italiju, a tek godine 1908, zanimajući se tada već življe i za ostatke dubrovačkoga latinizma, dođoh u Dalmaciju. No i tada je svrha moga puta u Dalmaciju bila druga, da u Dubrovniku naime počnem prikupljati građu za povijest našega latinizma.

Boraveći u Dubrovniku mnogo sam drugovao s braćom L., rođenim Splitsanima, pa već njma za volju odlučih, vraćajući se iz Dubrovnika kući, da se neko vrijeme sa suprugom i osmogodišnjim sinčićem zadržim u Splitu. I tako sam upravo 7. septembra rečene godine sretno prispio u Split. Tek što smo stigli u Split, imali smo sreću, te se sastadosmo s dičnim sadašnjim jubilarom, kojega prijazna ljupkost i pažljivost brzo nas osvoji, te od srca prihvatismo njegov

\* Po želji priređivača Körblerov tekst nismo jezično mijenjali.

mili poziv, da ga sjutradan poslijepodne pohodismo u njegovu »Tuskulu«. Još istoga nam je on dana bio požrtvovan vođ i tumač splitskih znamenitosti crtajući povijest njihovu tako živim riječima, da je zanimljivim pričanjem za svoj rad morao probuditi dublji interes i u neupućena slušača: da, i moj sinčić s velikim je zanimanjem pratio njegovo kazivanje ne osjećajući nimalo umor od puta.

Sjutradan već rano ujutro došao je Don Frane po me, da mi bude vodičem u bogatom, tada, nažalost, još loše smještenom muzeju, i pošto smo proveli ondje dobra tri sata, spremi se on i ode u Solin, a ja se vratih k svojim, da zajedno razgledamo stolnu crkvu, negdašnju grobnicu silnoga Dioklecijana, i obađemo još neka mjesta u gradu zajedno s našim dubrovačkim znancima. Rano pak poslije podne, premda je bio neobično vruć dan i sunce je žeglo, kao da nas želi ispeći, bijasmo već na kolima put Solina imajući putem izobila i prilike i vremena, da se divimo mjestimice upravo velebnim ostacima Dioklecijanova vodovoda, koji nimalo ne zaostaju za mnogim sličnim ostacima u rimskoj Kompanji. A nezaboravan mora da ostane svakomu i prvi pogled na Vranjic, »male Mletke«, kako ga Splitsani s ponosom nazivaju, gdje je pred 75 godina, 4. oktobra 1846, ugledao svijetlo mali naš jubilar.

Novi prizor ukaza se našim očima malo kasnije, kad stigismo u mjesto Solin: toga dana naimne od pamtivijeka velik je ondje sajam, pa se i tada okupio ondje silan narod iz čitave okoline. Različne nošnje dalmatinskih Zagoraca, Poljičana, ostrvljana, primoraca, pa Hercegovaca podavahu očima mnogo posla. No samo kratko smo se vrijeme mogli zadržati na sajmu, jer nijesmo htjeli, da Don Frane predugo čeka na nas. Otpustivši, dakle, kočijaša pješke se iz Solina obronkom gordoga Mosora stadosmo uspinjati do solinskih iskopina i za kratko vrijeme stigismo do Tuskula, kućice, što ju je don Frane, kad je ono god. 1896. kao gimnazijski ravnatelj u Splitu bio mimo svoju volju umirovljen, podigao za ravnatelja iskopina, čuvara i za ostale potrebe, uzidavši u nju starinskih građevnih i ukrasnih ostataka, što su nađeni po solinskim ruševinama ili u porušenim katovima zvonika stolne crkve splitske. Na vratima nas je te zanimljive kućice čekao već domaćin okružen četom »težaka« i drugih ljudi iz okoline, koji su bili došli na sajam, a on im je objašnjavao značenje pojedinih iskopina. Pošto smo čas otpočinuli u ukusno izmolovanoj sobi za goste i okrijepili se čašom »vini Salonitani optimi, quod non corrumpit malitia hominum«, krenusmo, da uz vodstvo najkompetentnijeg tumača upoznamo najprije starokršćansko groblje u Manastirinama i druge znatnije arheološke nalaze u najbližoj okolini.

\*\*\*

Tko nije čuo i vidio Don Frana na ruševinama staroga Solina, kad poznaje kojega došljaka sa svojim iskopinama, s kojima je, rekao bih, srastao već dug niz godina, taj ga i ne poznaje potpuno. Ja sam bio u društvu već mnogih čuvenih arheologa ogledajući ostatke grčke i rimske kulture, pa i takovih, koji su sami upravljali iskopinama: svi su ti zaslužni istraživači puni zanosa, kad drugima objašnjavaju plodove svoga rada, no Don Frane kao da ih sve nadilazi u tome.

Premda je onoga dana, po vlastitom priznaju, već pet puta tumačio gostima i starokršćansko groblje u Manastirinama i ostatke starokršćanske gradske bazilike s krstionicom i krizmaonicom i kršćansko groblje na Kapljuču, ukratko sve znatnije iskopine od istočnih (Porta Andetria) pa do zapadnih vrata (Porta Occidentalis), nije se na njemu, iako je već bio nadomak 62. godini života opazalo nimalo klonulosti, nego nas je vodio po tim istim ostacima tako neutrudivo, kao da je dotada počivao. Što više, još ga ni to nije zadovoljilo nego želeći, da bar ja svakako vidim i baziliku u Marusincu, premda je onoga dana bio već i ondje, pošto je uputio čuvara, da moju suprugu i sinčića odvede nazad u Tusculum, pođe još jednom sa mnom i onamo, naročito zbog toga, da vidim ondje lijepe i dobro sačuvane mozaike.

Dosta kasno, već kod mjesečeva svijetla, stigismo iz Marusinca nazad u Tusculum, a ondje nas dočeka gostoljubivi sto ugodnoga domaćina, da nas okrijepe biranim jelom i pićem svoga zaseoka. Tek kasno u noć krenusmo put željezničke stanice, da se vratimo u Split, ali i tada se još navratismo do iskopina amfiteatra i do poganskoga groblja, da ih ugleđamo kod puna mjeseca. Bila je već ponoć, kad onoga dana legosmo u krevet.

Ja sam otada više puta bio u Solinu. I s Don Franom sam otada proboravio već gdjekoji ugodan dan i u Splitu i u Solinu i u Zagrebu i u Rogatačkoj Slatini, no nijedan od tih dana ne osta mi tako živo u uspomeni kao prvi moj boravak u Solinu. Ali kad god sam u Manastirinama stupio pred sarkofag, što ga je »Franciscus peccator et indignus presbyter« priredio sebi za pokoj vječni, svaki sam put iskreno zaželio, da bi to bilo što kasnije!»

## HRVATSKA GLAZBENA BAŠTINA

Jerko Martinić, *Glagolitishe Gesänge Mitteldalmatiens*, Gustav Bosse Verlag, Regensburg, 1981.

Petar Zdravko Blajić

*Metodova godina* i *Evropska godina glazbe* zgodna je prilika da se, iako sa zakašnjenjem, osvrnemo na djelo koje radi o glazbi koja je vezana uz Cirilo-Metodovu baštinu. Radi se o jednom djelu izdanom u dvije knjige: *Glagoljaško pjevanje u srednjoj Dalmaciji*, tekst i note. To je, u stvari, doktorska disertacija Jerka Martinića što ju je s uspjehom obranio na sveučilištu u Kölnu. Knjiga je izišla na njemačkom jeziku u izdanjima kölnskog glazbeno-istraživačkog zavoda kao 103. knjiga i time je postala dostupna široj glazbenoj, muzikološkoj i etno-muzikološkoj javnosti. Bilo bi normalno da se taj rad pojavi i u hrvatskom prijevodu i tako približi i domaćem, znanstvenom i širem općinstvu. Bez obzira na sam sadržaj i vrijednost rada zanimljiva je činjenica da je njemački izdavač pokazao zanimanje za jedan način pjevanja na izmaku, a u njemu, inače, po glazbenom mentalitetu i izričaju, dalekoj Dalmaciji. Tko zna kako bi se naši izdavači ponijeli da im je Martinić kojim slučajem ponudio njemački tekst svoje radnje. Osim časne iznimke dr. Jerka Bežića u *Stovu* (br. 32—33) nitko se nije ozbiljnije ni osvrnuo na rad, a malo je i onih koji su ga uopće i registrirali. Slično se je dogodilo i s još značajnijim djelom *Spomenici glagoljaškog pjevanja (Poljica)*.

Martinićeva knjiga (I. dio) sastoji se od *uvoda* i četiri poglavlja: 1. Postanak i održavanje glagoljaške tradicije, 2. Prikaz cjelokupnog repertoara glagoljaškog pjevanja u srednjoj Dalmaciji, 3. Prikaz posljedica liturgijske reforme nakon Drugog vatikanskog koncila i socijalnih i društvenih promjena zadnja četiri desetljeća i 4. Transkripcija i analiza dvanaest oblika glagoljaškog liturgijskog pjevanja u Velikom tjednu i još tri primjera paraliturgijskih pjesama.

U *uvodu* Martinić tumači što podrazumijeva pod nazivom *glagoljaški napjevi*. Za njega su to napjevi s liturgijskim tekstom na staroslavenskom jeziku, a u kasnijim verzijama i na hrvatskom jeziku, koji se kroz generacije prenose samo usmenim predanjem. Iako je za glagoljaško pjevanje bitna komponenta staroslavenski i hrvatski jezik, Martinić smatra da se ne mogu mimoći i neki